

מילואים

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַע

המשך מעמוד הקודם

[משנ"ב ס"ק כב]
תְּחִלָּה¹⁸].

18) ואם כשעירבו תחילה היתנו שהעירוב יחול גם לכל מי שיתוּסַף בחצר, כתב הכף החיים (ס"ק כא) שאף אם בא לדור לאחר שעירבו יכול להעביר פיתו לחצר אחרת, והעירוב יחול על כל בני החצר.

[משנ"ב שם]
לֹא הָלַק הָעֵרֹב לְמִפְרָעוֹ¹⁹].

19) וכן אם קודם שעירב עם בני חצירו כבר נשתתפו במבוי, כתב בשו"ת הרא"ש (כלל ס"א ו') שאפילו אם יחזור ויערב עם בני החצר אין זה מועיל לבני המבוי, משום שאין השיתוף חל למפרע, וצריך לחזור ולעשות שיתוף עם בני המבוי. אמנם יכול לחזור ולסמוך על מה שנתן שיהיה לשם שיתוף, כמבואר במשנ"ב כאן.

[משנ"ב שם]

דְּלֵא גֵרַע מִגְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁסִּכְמוּ עַל הַפֶּת שֶׁעַל הַשְּׁלֶחָן²⁰].

20) אמנם, שם (ס"ק עב) מבואר שאין צריכים לסמוך במפורש על הפת שעל השולחן, אלא כיון שהבעל הבית הזמין אותם לאכול משלו יש להם זכות בה, ועל כן אם הפת קיימת עד לאחר בין השמשות סומכין עליה משום עירוב.

הראשונה הוא רק על ידי העירוב, וכשמוליכים את פת העירוב למקום אחר וקונים את דירתם באחד מבתי החצר השניה ביטלו בזה את עירובם הראשון, שהיה עקרו דירתם מבית זה, וכשטל עירובם בטלה התחברותם. אלא שכך היא תקנת חכמים ששני העירובים יהיו קיימים, שהעירוב הראשון מחברם להיות חבורה אחת, והעירוב השני קובע את מקום דירתם. ואף על פי שכל ענין העירוב הוא לקבוע מקום דירתם, מ"מ יכולים לקבוע דירתם בהרבה מקומות כפי ענין תקנת חז"ל.

17) אכן, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שצריך להודיע לכל בני החצר שמערב עם בני החצר השניה. ואינו דומה למערב בחצרו שיכול לזכות לכל בני החצר ואין צריך להודיעם, משום שלערב בחצרם זכות הוא להם, שיוכלו לטלטל בה, אבל לערב עם חצר אחרת, יתכן שלא נוח להם להרבות בדיוורים.

עוד כתב שם, שכשעושים עירוב לשתי חצרות יחד צריך לברך על מצות עירוב [אף על פי שכל חצר כבר עירבה לעצמה], משום שזהו עירוב אחר. ובנוסף העירוב יאמר, בהדין עירובא יהא שרא לנא לטלטל מבתי שתי החצרות מבית לבית ומבתים לחצרות ומחצרות לבתים וכי' [ראה שו"ע לעיל ס"י שסו סט"ו ומשנ"ב שם ס"ק פג, נוסח העירוב].

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַע

המשך מעמוד רמ

איסור סתירה, כתב העצי אלמוגים (ס"ק טו), שנחשב כאילו החלק פתוח, ויכולים לערב יחד.

[משנ"ב ס"ק מ]

כִּי אִם בְּשִׂאָרֵי קֵתִים שֶׁבְּחִצְרוֹת³¹].

31) ומ"מ, אף כשכל חצר עירבה לעצמה, מותר לטלטל כלים ששבתו בבית האמצעי לכל אחד מהחצרות, ואין אומרים שהבית האמצעי אינו יכול לקבוע דירתו בשתי מקומות. [ולעיל ס"ק כא הבאנו דברי החו"א בענין זה].

דינה כחלון, כיון שכל קרקע הבית נחשב כמלא. ורבינו יהונתן (שם כד, א ד"ה לול) ביאר, שצדדי הספק הם, האם רק סמוך לכותלי הבית נחשב כמלא, משום ששם הדרך להניח ספסלים וקתדראות, או שגם באמצע הבית נחשב כמלא. ולמסקנת הגמרא כל קרקע הבית נחשב כמלא, ולכן ארובה דינה כחלון.

[משנ"ב ס"ק לו]

אַיִן הַנְּקִיבִים מִצְּרָפִין לָזָה³⁰].

30) ואם הסורגים מותקנים באופן שאם יסירו בשבת לא יעברו על

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַע

המשך מעמוד רמא

לו, אינו נאסר. [וראה עוד ברמ"א לעיל (ס"י שנה ס"ג) שכתב, שאין מקום פטור ברשות היחיד. ולשיטתו לכאורה לא יתכנו דברי הלבוש. וראה בחו"א (א"ח ס"י קג ס"ק כח) מה שכתב על דברי רמ"א שם].

[משנ"ב ס"ק פ]

שֶׁהִיא אֲרָבָעָה טַפָּחִים עַל אֲרָבָעָה טַפָּחִים⁵⁶].

56) ואף שבהניח סולם מותר להשתמש כנגדו ואין צריך שיהיה ברחב שלבי הסולם ד' על ד' טפחים [אלא די שיהיה ד' טפחים באורך בלבד, וכמו שכתב הבה"ל ס"ח ד"ה כותל], מ"מ באצטבא צריך ד' על ד'. וראה לעיל ס"ק ע שביארנו טעם הדבר.

[משנ"ב ס"ק פב]

אָקַל וְכוּ' לְצַרְבַּ תְּהַדְרָה⁵⁶].

56) מדין זה של אצטבא, הוכיח בביאור הגר"א (ס"י שנה ס"ב) שמדרגה

[שעה"צ ס"ק נא]

דְּכִינִן דְּלֵא גְבוּהַ עֲשֶׂה טַפָּחִים וכו', לֹא רְשָׁתָא הִיא⁶⁴].

54) פירוש, שמקום המיעוט נדון ככותל שאין רחובו ארבעה טפחים שהוא מקום פטור. וכתב החו"א (א"ח ס"י צו ס"ק כב), שלפי זה מותר לטלטל מהכותל למקום שנתמעט, אלא שהקשה מדוע אין דנים את מקום המיעוט כחורי רשות היחיד, ויהיה אסור לטלטל מהכותל לשם [ובתוס' רבנו פרץ (עירובין עז, א, ד"ה כגון) הקשה, שיש לאסור להשתמש כנגד מקום המיעוט משום שפרץ לכותל שהוא מקום האסור לו להשתמש שם, ותיירץ, שהמקום שנתמעט נדון כחורי רשות היחיד, ולכן מותר להשתמש שם אף שאין מחיצות. ולכאורה לדבריו אסור לטלטל מהכותל למקום שנתמעט].

תיירץ נוסף כתב הגאון יעקב (עירובין שם), שכיון שהמקום שנתמעט הוא מקום פטור, אין זה מקום חשוב, ואף שנפרץ במלואו למקום האסור

הלכות שבת סימן שעב

עליו מחיצה חמשה להשלימו לעשרה³⁸², (מד) אין יכולים לערב יחד. ואם היה הכהל גבוה לשניהם עשרה והיו בראשו פרות, בני שתי החצרות (מה) יכולים להורידם לחצרות וכן להעלות עליו מפרות ששבתו בחצרות (מו) ולהורידם ממנו לחצר אחרת, בין שהכהל רחב ארבעה או אינו רחב ארבעה, אבל פרות ששבתו בבית, אם (מו) הכהל רחב ארבעה אסור להעלות לו * ולא להוריד ממנו, (מח) ואם אינו רחב ארבעה מותר (ובלכוד מט) שלא יחליפו, גדלעיל סימן שמו סעיף א. ואם היה הכהל גבוה לאחת מהחצרות עשרה ולשניה אינו גבוה עשרה, כגון שקרקעו של אחד גבוה משל חברו, מי שאינו גבוה לו עשרה (ג) מותר להשתמש בו אף בכלים (נא) ששבתו בבית, והשני אסור להשתמש בו (גכ) אף בכלים ששבתו בחצר; * והוא שיהא הכהל רחב ארבעה³⁸³, אבל ראם אינו רחב ארבעה (גכ) מותר לשתייהן להשתמש בו אף מן הבתים, * אפלו ערבה כל אחת לעצמה: ז' שפרץ הכהל, (נד) עד עשר אמות (נח) הרי הוא פתוח, * והוא (נו) שלא יהא נפרץ (צ) (נד) במלואו, * ואם נפרץ (נח) ביותר מעשר, חשוב כחצר אחת וצריכים לערב (נט) יחד (וקל-שפן ס) אם אין ביניהם מחיצה גבוהה עשרה דצריכין לערב יחד) (הרי"ו יתנוח פ' חילוק):

ח * בכהל שביין שתי חצרות גבוה עשרה (סא) לשניהם, והעמיד אצל הכהל סלם רחב ארבעה וכן כנגדו בחצר השנייה, אפלו אין הסלמות זה כנגד זה, (סב) אם אין ביניהם שלשה (סג) חשיבי כפתח. היו מפלגים משנה שם ת כפרש רשנו יתנוח א שם כמשה ב שם כמקרא ע"ו

באר היטב

אסורים לטלטל דרך חוץ, ואף בחצרות ובתים שלנו הרין פן, כגון ששאר מקל צד משהו או פס ארבעה בצד אחד:

משנה ברוה

דהמחיצה מצטרף להפל להשלימו לעשרה³⁸⁴: (מד) אין יכולים וכו'. והוא הרין (כו) כשגבוה מחברו עשרה בלא מחיצה: (מה) יכולים להורידם לחצרות. כדקוקמא לן בראש הסימן דגגין וחצרות רשות אחת הן, וראש זה הכהל לא עדיף מגג. ודוקא לחצרות, אבל לא לבתים³⁸⁵ אם הוא רחב ארבע: (מו) ולהורידם ממנו וכו'. בין שערכו כל אחד בפני עצמו (מט) או לא ערכו כלל, דכל החצרות רשות אחת הן, וכג"ל בקע"ף א: (מז) הכהל רחב ארבע. פרוש, ארבע טפחים; והשעם, דכיון דהוא רחב ארבע הוא (כט) מקום חשוב בפני עצמו ואינו בטל לגבי שני החצרות, ולפיכך אסור להעלות עליו מן הבתים וגם לא להוריד מן הכהל לבתים: (מח) ואם אינו רחב וכו'. בדקפוח מארבעה (ל) מקום פטור הוא, ומותר להעלות מן הבתים עליו ולהוריד ממנו לבתים: (מט) שלא יתחילו. הגני, להעלות מן הבתים על הכהל ולחזור ולהורידם לחצר השני, משום (לז) דלמא אתי לאפוקי להדיא מן הבתים לחצר השני בלא הנתח ביניהם. ועין לעיל בסימן שמו סוף סעיף א דהמחבר הביא שם שתי דעות³⁸⁶ בזה³⁸⁷, ומלשון הרמ"א כאן משמע דחשש להחמיר³⁸⁸: (נ) מותר וכו' אף כשערכה (נז) לעצמה, דאם לא ערכה אסור (נח) מבית לחצר, וכל-שכן למחיצה: (נא) ששבתו בבית. דלדידה נחשב רחב הכהל (נד) כקרקע החצר, כיון שאינו גבוה עשרה טפחים וניתח לה להשתמש שם: (נב) אף בכלים וכו'³⁸⁹. דהואיל (נה) שחברו מותר מבית למחיצה דהוי לה כחצרו, אם ישמש גם השני על המחיצה ויהיה רשות שניהם שולטת במחיצה זו, ממילא יאסר הראשון להוציא מבית למחיצה כיון שערכו כל אחד ואחד לעצמו, ועל-כן אי אפשר שיהיו שניהם יכולים להשתמש עליו, ונותנין הרשות להשתמש לזה שהשתמש ניחא לו ביותר, ולהראשון מפני שהכהל נמוך אצלו ניחא לה ביותר³⁹⁰. ובספר אבן העזר בשם הרשב"א מקל לשני להשתמש בו בכלים ששבתו בחצרות³⁹¹: (נג) מותר לשתייהן להשתמש. דהיי מקום פטור³⁹²: ז' (נד) עד עשר וכו'. ועד בכלל: (נח) הרי הוא פתוח. ועל-כן אם רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין יחד, וכג"ל בקע"ף ד: (נו) שלא יהא נפרץ. דאם נפרץ במלואה, אפלו פחות מעשר אמות, צריכות לערב יחד דוקא: (נד) במלואו. ועל-כן בעינן שישימר מקל צד משהו, או מצד אחד פס ארבעה טפחים רחב בגובה עשרה, דכלאו הכי הרי הוא כמו שנפרץ במלואו [מ"א]. ועין לעיל בסימן שסג סעיף ב במשנה ברוה מה שכתבנו בזה: (נח) ביותר מעשר וכו'. פרוש, ואז אפלו נשאר מן הכהל מקא ומקא (לו) כפלי-כפלים כמה ששפול, הכל חשוב כשפול אלא פרצה: (נט) יחד. דאם ערכו כל אחד לעצמו, אסורים זה על זה. אבל אם (לז) עשו צורת-הפתח במקום הפרצה, חשוב כפתח ואם רצו מערבין שנים: (ס) אם אין ביניהם וכו'. והוא הרין אם כל המחיצה גבוה עשרה טפחים, (לס) אלא שיש בתוכה מקום רחב יותר מעשר אמות שאין בגובהן עשרה טפחים, הרי הוא חשוב כפרצה גמונה וצריכות לערב יחד דוקא: ח (סא) לשניהם. רוצה לומר, משני הצדדין: (סב) אם אין ביניהם שלשה. דחשיבי זה כנגד זה: (סג) חשיבי כפתח. ואם רצו מערבין יחד, שחיי יכולין לעלות ולירד מחצר זה לחצר זה דרך הסלמות;

שער הצינור

(כ) גמרא: (כט) פרי-מגדים: (כט) רש"י. עין שם בתוספות דערך השעם הוא, כיון דהכהל שפך לשניהם וכל אחד עוב לעצמו, כל אחד אסור על חברו: (ל) מגז-אברהם: (לז) כן כתבו הפוסקים: (לז) מגז-אברהם: (לז) אחרונים: (לז) מגז-אברהם: (לז) אחרונים: (לז) גדלעיל בסימן שסג סעיף כו דהגיה צורת-הפתח בכל גזני: (לז) אחרונים:

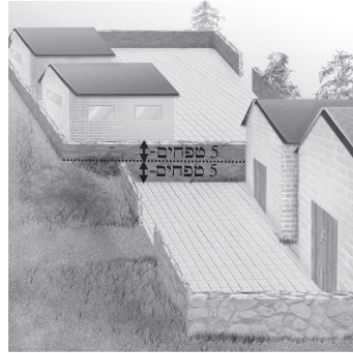
הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שַׁעַב

ביאורים ומוספים

[שו"ע ס"ו]

וְעָשׂוּ עֲלֵיו מַחֲצִיזָה חֲמִשָּׁה הַשְּׁלִימוּ לְעֶשְׂרָה³².

(32) כזה א

[שו"ע שם]

וְהוּא שֶׁיֵּהָא הַכְּתָל רָחֵב אַרְבָּעָה³³.

(33) היינו ארבעה טפחים. וראה מאמר מרדכי (ס"ק ה).

[משנ"ב ס"ק מג]

דְּהַמְחִיצָה מִצְרָף לְהַתַּל לְהַשְׁלִימוּ לְעֶשְׂרָה³⁴.

(34) ומחיצה זו הסמוכה לתל, הסתפק בביה"ל לעיל (סי' שסב ס"ב ד"ה עשה) האם היא צריכה להיות סמוכה לשפת התל [בתוך שלושה טפחים], או שגם אם היא רחוקה משפת התל שלושה או ארבעה טפחים, מצטרפת לתל להשלימו לשיעור עשרה טפחים. [וראה שם שהבאנו את דעת החו"א בזה].

[משנ"ב ס"ק מה]

אֶבֶל לֹא לְקָתִים³⁵.

(35) מבואר מדבריו, שאין לטלטל מחצר חבירו לביתו. והשו"ע הרב (סי' א) הוסיף לבאר, שכלים ששבתו באחת מרשויות אלו [חצר גג וקרפף], אסור להניסם לבית אחר שלא עירב עם הרשות שהכלי שבת בתוכו. ואפילו להניסם דרך מלבוש לחצר מעורבת של בית זה, אסור לטלטלם משם לבית, כיון ששבתו ברשות שאינה מעורבת עם הבית.

[משנ"ב ס"ק מט]

דְּהַמְחִיבָה הֵבִיא שֶׁם שְׁתֵּי דְעוֹת³⁶ בְּזָה³⁷ וְכוּ, דְּחֻשׁ הַהֶמְקִיר³⁸.

(36) דעת הרא"ש (עירובין פ"ח ס"ח) בשם בעל המאור (שם כח, ב בדפי הרי"ף סוף ד"ה ווא), שאסור לטלטל מרשות היחיד לכרמלית גם באופן שמניחים את החפץ בינתים במקום פטור, משום שאין חילוק בין רשויות דאורייתא לרשויות דרבנן בענין זה. וכן דעת הרשב"א והריטב"א (שם פו, ב). ודעת הרי"ף (עירובין כד, ב) והרמב"ם (פטי"ז מהל' שבת ה"ב, ובמגיד משנה שם), שרק ברשויות דאורייתא אסור חכמים לטלטל דרך מקום פטור, אבל ברשויות דרבנן שכל איסור הרצאה מרשות היחיד לכרמלית הוא מדרבנן גזירה שמה יבוא להוציא לרשות הרבים, אין לגזור שלא להוציא מרשות היחיד לכרמלית דרך מקום פטור משום גזירה שמה יוציא לכרמלית, משום שהיא גזירה לגזירה.

(37) ואם הכותל הוא בין שני בתים ויש חורים ביניהם שאינם רחבים ארבעה על ארבעה טפחים, כתב רבינו יחזקאל (עירובין כה, ב בדפי הרי"ף ד"ה אבל ברשויות דרבנן) שאסור לטלטל על ידי חורים שבינתים גם לדעות שמוותר לטלטל מרשות לרשות דרך מקום פטור, לפי שהכותל נחשב לחורי רשות היחיד לשניהם, והרי הם אוסרים זה על זה.

(38) ומטעם זה, אם לטלטל מפתח בחצר והכניסו לחור המנעול [שנחשב

למקום פטור], אסור לפתוח את הדלת כשהמפתח בתוך החור, משום שאסור לטלטל מרשות לרשות דרך מקום פטור. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' כז) כתב, שמנעול שאפשר להכניס את המפתח משני צידיו, נחשב לחורי רשות היחיד [וראה לעיל סי' שמו ס"ק כח שהובאו הדברים בהרחבה].

[משנ"ב ס"ק נב]

אֶף בְּכִלִּים וְכוּ³⁹, מִפְּנֵי שֶׁהַכְּתָל נִמְוָה אֶצְלוֹ נִיחָא לֵה בְּיוֹתֵרוֹ⁴⁰ וְכוּ, בְּכִלִּים שֶׁשָּׁבְתוּ בְּחֶצְרָא⁴¹.

(39) ואף ששתי חצרות שעירבו כל אחת לעצמה, מותר לטלטל מחצר לחצר כלים ששבתו בחצר, ביאר המאמר מרדכי (ס"ק ז) וכן כתב החו"א (א"ר ח סי' צו ס"ק ז), שבשתי חצרות, במה שמטלטלים בה אינו נראה משום כך שיש לבני חצר אחת חלק בחצר השניה, מה שאין כן בכותל במה שמשתמשים בו נראה שהוא משום שיש להם חלק בכותל, ואם נתיר לבני שתי החצרות לטלטל לשם, נמצא שהכותל הוא חצר השותפין, ויהיה אסור לבני הראשונה לטלטל לשם כלים ששבתו בבית, ולכך תיקנו חז"ל שרק בני חצר הראשונה שנוח להם להשתמש שם יוכלו להשתמש בו, ואף יוכלו לטלטל לשם כלים ששבתו בביתם, ובני חצר השניה שאין נוח להם להשתמש שם, לא ישתמשו בו כלל.

(40) לענין בדיקת חמץ, פסק הטור (א"ר ח סי' תלג) שמקומות הגבוהים שאין יד אדם מגעת לשם אין צריכים בדיקה, והביא את דברי הירושלמי (פסחים פ"א ה"א) שלמעלה מעשרה טפחים נחשב מקומות גבוהים. והקשה, שהרי עיקר תשמיש האדם הוא למעלה מעשרה וכתב הבי"ח (שם) שהמהרי"ל יושב דין זה על פי המבואר כאן ומקור מהגמרא (עירובין עו, א), שלמעלה מגובה י' טפחים אין נוח לאדם להשתמש. והקשה עליו הבי"ח וכן הוא בתוספת שבת (ס"ק כא), שנשמט ממנו פירוש רש"י ותוס' (עירובין פד, ב, ד"ה כומתא וסודרא), שכתבו שדוקא בחצר שדרך להשתמש שם בכלים כבדים, למעלה מעשרה טפחים נחשב שאינו נוח לתשמישו, אבל בבית שמשתמשים בדברים קלים, גם למעלה מעשרה טפחים נחשב שתשמישו נוח.

(41) והחו"א (שם) כתב כדעת הרשב"א. והקשה על השיטה הראשונה מנין לנו לבדות איסור מליבנו. ועד הקשה מדברי הגמרא (עירובין צא, ב) ע"ש.

[משנ"ב ס"ק נג]

דְּהָרִי קָקוּם פֶּטוּר⁴².

(42) מקור דברי השו"ע הוא מהרמב"ם. והחו"א (א"ר ח סי' צו ס"ק כא) הקשה, שכיון שלחצר אחת אין גובה הכותל עשרה, אם כן הכותל נחשב כהמשך של רשות החצר, וכאילו הכותל רחב ד' טפחים, ואם כן יהיה מותר להשתמש שם רק לבני החצר הנמוכה. אמנם, מצאנו גם בדברי רש"י (עירובין פד, א ד"ה בכותל), שכל שאין בזו ד' טפחים אף על פי שנמוך לזה וגובה לזה דינו כמקום פטור. וכן כתב בתוס' רבנו פרץ (שם פג, ב).

[ביה"ל ד"ה אפלו]

וּמִסְתַּבְּנָא אֶף לְהוֹלִיף לְהִדְנָא לְמַחֲצִיזָה אֶסוּר⁴³.

(43) כלומר, שאסור להוליך כלי ששבת בבית מהבית למקום פטור דרך אויר החצר, גם כשלא הניח את הכלי בחצר. ואף שהעיקרה היתה בבית וההנחה במקום פטור, מימ אסור משום שמעביר דרך אויר החצר. וכן כתב החו"א (א"ר ח סי' קג ס"ק יט) לאסור לטלטל דרך רשות שאינה מעורבת עמו אף על פי שאינו מניח שם, והוכיח כן מדברי הגמרא (עירובין פט, א) והרמב"ם (פ"ד מהל' עירובין הכ"ו). וכן מבואר בתוס' (שם פה, א ד"ה בור).